

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Ευγενία Λεμπιδάκη

Δρ Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Γραφείου Τεκμηρίωσης ΥΣΜΑ

Το αρχείο τεκμηρίωσης των αναστηλωτικών έργων Ακροπόλεως αποτελεί ένα μακρόπνοο, σύνθετο και επιστημονικά απαιτητικό έργο που ξεκίνησε πριν από 50 χρόνια με την επιμονή και την προσήλωση του αείμνηστου καθηγητή Χαράλαμπου Μπούρα. Ένα έργο που υπηρετεί το όραμα του για την προστασία και διατήρηση των μνημείων της Ακρόπολης, παρακολουθώντας συστηματικά και υποστηρίζοντας αδιάλειπτα την υλοποίηση των εργασιών αποκατάστασης των μνημείων, χωρίς ιδιαίτερη προβολή.

Κύριο χαρακτηριστικό των σύγχρονων αναστηλωτικών επεμβάσεων στην Ακρόπολη από την έναρξή τους είναι η λεπτομερής τεκμηρίωσή τους: η αποτύπωση της κατάστασης των μνημείων πριν από κάθε επέμβαση, η συγκέντρωση των μαρτυριών κάθε μεταβολής που έχει συντελεστεί σε αυτά στο παρελθόν και βέβαια η αναλυτική καταγραφή όλων των φάσεων των εργασιών αναστήλωσης και συντήρησης που πραγματοποιούνται στα μνημεία. Ακολουθώντας τις επιταγές του άρθρου 16 του «Χάρτη της Βενετίας», του πρώτου διεθνούς αποδοχής θεωρητικού πλαισίου αρχών (1964) για την αποκατάσταση των μνημείων, η Επιτροπή Συντηρήσεως Μνημείων Ακροπόλεως (ΕΣΜΑ) είχε ως πρώτιστο μέλημα, όταν ανέλαβε την επιστημονική εποπτεία των σωστικών επεμβάσεων στα μνημεία, την πιστή εφαρμογή αυτής της διαδικασίας τεκμηρίωσης, και στη συνέχεια την οργάνωση των παραγόμενων τεκμηρίων σε ένα δημόσιο επιστημονικό αρχείο. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίστηκε η διαφάνεια των ενεργειών και η θεωρητική αρχή της αναστρεψιμότητας των επεμβάσεων, δηλαδή η δυνατότητα ανάκτησης του αυθεντικού υλικού στην προ της επέμβασης κατάσταση του.

Σήμερα το αρχείο που συνέστησε η ΕΣΜΑ για τη συστηματική συγκέντρωση, διαφύλαξη, αρχειοθέτηση και περαιτέρω διαχείριση των τεκμηρίων των επεμβάσεων, αποτελεί ένα πολύτιμο, διαρκώς εμπλουτιζόμενο, απόθεμα γνώσης που αριθμεί περισσότερα από 350.000 πρωτογενή τεκμήρια. Το πολύτιμο αρχείο που στεγάζεται στο κεντρικό κτήριο της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης (ΥΣΜΑ), περιλαμβάνει φωτογραφικά τεκμήρια των

επεμβάσεων (αρνητικά/διαφάνειες, ψηφιακές λήψεις και εκτυπώσεις φωτογραφιών θεματικά αρχειοθετημένες), αναλογικά και ψηφιακά σχέδια καθώς και αρχεία αυτοματοποιημένης σχεδίασης (CAD). Στα σχέδια περιλαμβάνονται αποτυπώσεις της υπάρχουσας κατάστασης και της δομικής αποκατάστασης των μελών, γραφικές αναπαραστάσεις των μνημείων και των οικοδομικών τους φάσεων, αποτυπώσεις των εργοταξίων και του μηχανολογικού εξοπλισμού των έργων, χαρτογραφήσεις των φθορών και των επεμβάσεων συντήρησης της επιφάνειας των μελών. Το αρχείο φωτογραμμετρικών αποτυπώσεων περιλαμβάνει τρισδιάστατα μοντέλα αρχιτεκτονικών μελών και μνημείων, καθώς και ορθοφωτογραφίες υψηλής ακρίβειας, που αποτυπώνουν την κατάσταση των μνημείων και των μελών πριν και μετά τις επεμβάσεις αναστήλωσης και συντήρησης. Το αρχείο περιλαμβάνει επίσης τεκμήρια οπτικοακουστικού υλικού σε φιλμ, μαγνητικά και ψηφιακά μέσα με πρωτότυπα πλάνα κινηματογραφικών λήψεων τεκμηρίωσης των επεμβάσεων και ολοκληρωμένες ταινίες για τα έργα και τα μνημεία της Ακρόπολης, δελτία καταγραφής διασπάρτων μελών, καταγραφές εκμαγείων και αντιγράφων, καθώς και τεκμήρια –κυρίως φωτογραφικά– αναπαραγωγές από άλλα αρχεία ή δωρεές τρίτων που σχετίζονται με την ιστορία και την τέχνη των μνημείων της Ακρόπολης και ιδιαίτερα τις παλαιότερες επεμβάσεις. Η βιβλιοθήκη περιλαμβάνει χειρόγραφα ημερολόγια εργασιών, πρωτότυπες εκθέσεις, εισηγήσεις και μελέτες των έργων αποκατάστασης, καθώς και έντυπες μελέτες, περιοδικά και ανάτυπα άρθρων περιοδικών ή συλλογικών επιστημονικών εκδόσεων, σχετικών με αρχαιολογικά θέματα και θέματα αποκατάστασης μνημείων.

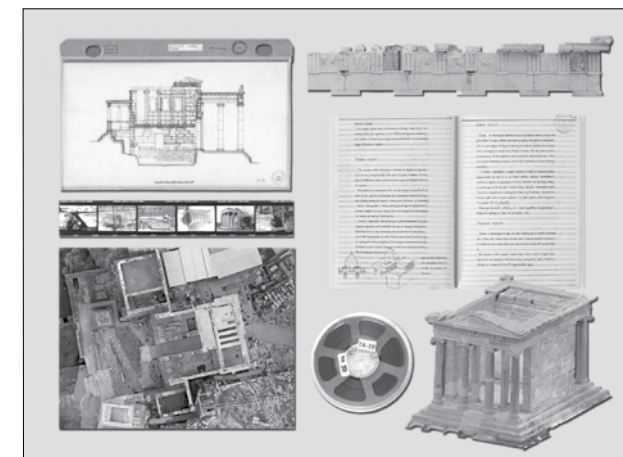
Την ευθύνη της υποστήριξης των διαδικασιών καταγραφής των επεμβάσεων καθώς και της διαχείρισης και της εξασφάλισης της βιωσιμότητας των τεκμηρίων έχει τα τελευταία 25 χρόνια ο Τομέας Τεκμηρίωσης της ΥΣΜΑ. Οι εργασίες τεκμηρίωσης κατά την αποκατάσταση των μνημείων περιλαμβάνουν την καταγραφή των εργασιών σε ημερολόγια και τη συστηματική τεκμηρίωσή τους με σχέδια φωτο-

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

γραφίες και κινηματογραφικές λήψεις. Η διαδικασία αυτή, διαρκής, επίπονη αλλά καθοριστική για τη διάσωση της πληροφορίας και την αξιοποίηση του περιεχομένου της, ξεκινά πριν από την έναρξη της αναστηλωτικής επέμβασης, αποτελεί τη βάση της προκαταρκτικής μελέτης για το μνημείο που αναστηλώνεται, συνεχίζεται ο' όλη τη διάρκεια της επέμβασης και ολοκληρώνεται με την απόδοση του έργου αποκατάστασης.

Μετά από μια πρώτη φάση ηλεκτρονικής διαχείρισης της τεκμηρίωσης του έργου αποκατάστασης του Ερεχθείου, την περίοδο 1989-1994, η ανάπτυξη ενός ολιστικού συστήματος ψηφιακής διαχείρισης των παντοειδών τεκμηρίων, που παράγονται καθημερινά κατά την αναστήλωση των μνημείων, ξεκίνησε από την ΕΣΜΑ στο τέλος της δεκαετίας του 1990. Η Βάση Δεδομένων τεκμηρίωσης των έργων αποκατάστασης της ΥΣΜΑ, διαχειρίζεται, από το 1998, με διαδοχικές αναβαθμίσεις, κάθε είδους τεκμήριο, φωτογραφίες, σχέδια, κείμενα και οπτικοακουστικό υλικό, με κεντρικό άξονα τα μνημεία, τα επιμέρους δομικά τους τμήματα και κάθε μέλος τους ξεχωριστά. Η άμεση συστηματική, και παράλληλα προς την εκτέλεση των έργων, εισαγωγή του υλικού τεκμηρίωσης ξεκίνησε το 2001 από αρχαιολόγους, υπεύθυνους τεκμηρίωσης των αναστηλωτικών εργασιών, με την εγκατάσταση για το σκοπό αυτό σταθμών εργασίας στα εργοτάξια, αρχικά στο ναό της Αθηνάς Νίκης και το επόμενο έτος στον Παρθενώνα και τα Προπύλαια. Στο πλαίσιο της χρηματοδότησης των επεμβάσεων από ευρωπαϊκά κονδύλια το προσωπικό του τομέα ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό, και η εισαγωγή τεκμηρίων εντατικοποιήθηκε. Η ψηφιακή καταχώρηση τεκμηρίων σε εγγύτητα με τα ίδια τα μνημεία και τους μελετητές που τα παράγουν καθημερινά, καθώς και σε χρονική εγγύτητα με τις εργασίες, συνετέλεσε στην υψηλή αξιοπιστία των εγγραφών. Από το 2011 η καταχώρηση τεκμηρίων πραγματοποιείται με ανάλογο τρόπο και από τους τομείς της υπηρεσίας που διαχειρίζονται τα έργα της καταγραφής και διαχείρισης των διασπάρτων αρχιτεκτονικών μελών και της συντήρησης της επιφάνειας των μνημείων.

Είδη τεκμηρίων του αρχείου τεκμηρίωσης των εργασιών αποκατάστασης των μνημείων της Ακρόπολης

Επειδή τα αρχαία μνημεία αποτελούνται από αυτόνομα αρχιτεκτονικά μέλη, η διαδικασία της τεκμηρίωσης αφορά όχι μόνο το μνημείο στα επιμέρους τμήματά του αλλά και κάθε μέλος ξεχωριστά, που αποκτά έναν αριθμό και ένα φάκελο, ψηφιακό σήμερα, στον οποίο καταγράφεται όλη η τεκμηρίωση, που αποτυπώνει σε κείμενα σχέδια και φωτογραφίες την κατάσταση του τη στιγμή της αποσυναρμολόγησής του από το μνημείο, τα ίχνη των περιπετειών του στις διάφορες ιστορικές περιόδους καθώς και στοιχεία από τυχόν παλιότερες επεμβάσεις αποκατάστασης που φέρει. Στη διάρκεια της επέμβασης ο φάκελος ενημερώνεται με τα σχέδια και τις φωτογραφίες που τεκμηριώνουν τη δομική του αποκατάσταση, τη συντήρηση της επιφάνειάς του και τέλος την ανατοποθέτησή του στο μνημείο.

Σήμερα η Βάση Δεδομένων της ΥΣΜΑ, με 242.000 καταχωρήσεις, χάρη στη συστηματική ψηφιοποίηση και αξιόπιστη καταχώρηση των τεκμηρίων, τόσο αυτών που είχαν παραχθεί πριν από την έναρξη των έργων όσο και αυτών που παράγονται καθημερινά κατά τις επεμβάσεις στα μνημεία, αποτελεί βασικό εργαλείο διαχείρισης του υλικού τεκμηρίωσης, για την εκπόνηση μελετών, την εκτέλεση των αναστηλωτικών εργασιών και την προετοιμασία της τελικής απόδοσης των προγραμμάτων που έχουν ολοκληρωθεί, ακριβώς λόγω της δυνατότητας να παρουσιάζει ταχύτητα και με κάθε επιθυμητό τρόπο –στην περίπτωση του Ερεχθείου και μέσω του τρισδιάστατου μοντέλου του μνη-

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Ψηφιακό δελτίο λίθου του τυμπάνου του δυτικού αετώματος του Παρθενώνα (Δ.ΤΥ.5) στο αρχείο μελών της Βάσης Δεδομένων της ΥΣΜΑ, ενημερωμένο με την φωτογραφική τεκμηρίωση των εργασιών αποκατάστασης του λίθου (540 τεκμήρια)

μείου— αρχιτεκτονικά μέλη ή και ευρύτερα τμήματα των μνημείων με το σύνολο της τεκμηρίωσής τους. Η διατήρηση απομακρυσμένου αντίγραφου ασφαλείας της Βάσης Δεδομένων στις υποδομές του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ), μέσω του Εθνικού Δικτύου Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας, διασφαλίζει την μακροπρόθεσμη επιβίωση των τεκμηρίων. Την τελευταία δεκαετία η ψηφιοποίηση αναλογικών τεκμηρίων του αρχείου που βρίσκονταν σε άμεσο κίνδυνο φυσικής υποβάθμισης, επέτρεψε την διάσωση του υλικού, την καταγραφή του περιεχομένου του, καθώς και την παραγωγή ποικίλων εφαρμογών διάθεσης και προβολής του με εντυπωσιακά αποτελέσματα: Το 2014 ψηφιοποιήθηκε φωτογραφικό υλικό του αρχείου της ΕΣΜΑ σε format dx6 που τεκμηριώνει την κατάσταση διατήρησης των μνημείων καθώς και εργασίες στην Ακρόπολη της περιόδου 1969-1975. Την περίοδο 2014-2019 πραγματοποιήθηκε η ψηφιοποίηση των πρωτότυπων πλάνων κινηματογραφικών λήψεων τεκμηρίωσης των επεμβάσεων της ΕΣΜΑ. Η εργασία αυτή επιτρέπει σήμερα την ανάδειξη αυτών των πολύτιμων τεκμηρίων της ιστορίας των αναστηλώ-

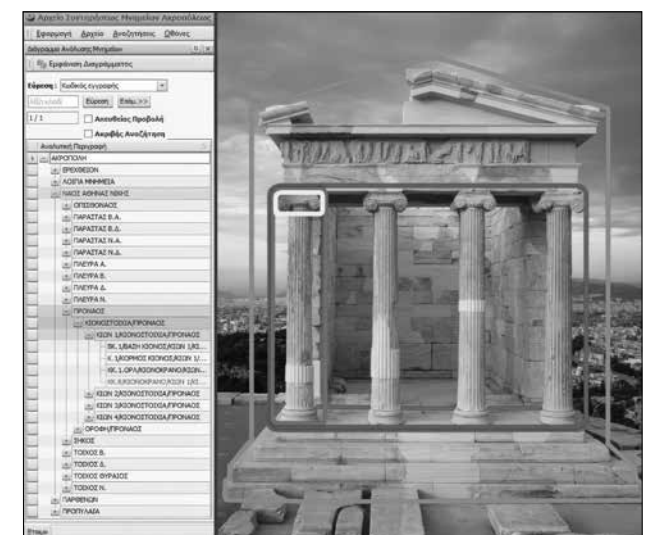
σεων και τη διάθεσή τους στο κοινό σε αρχεία υψηλής ανάλυσης. Της συστηματικής καταχώρησης, σε βάση δεδομένων access MS, τόσο του νεώτερου ψηφιακού όσο και του παλαιότερου αναλογικού ψηφιοποιημένου υλικού της συλλογής οπτικοακουστικών τεκμηρίων επεμβάσεων, προηγήθηκε μελέτη κωδικογράφησης, εμπλουτισμός και διαμόρφωση των μεταδεδομένων τους και υπομνηματισμός των τεκμηρίων. Τέλος το 2023 πραγματοποιήθηκε η επιλογή και ψηφιοποίηση ενός συνόλου 2.800 τεκμηρίων του αρχείου που περιλάμβανε σχέδια, κυρίως του Παρθενώνα, μελέτες, εκθέσεις, ημερολόγια εργασιών, καθώς και βιβλία και χειρόγραφες αποδελτιώσεις αρθρογραφίας για τα μνημεία της Ακρόπολης της καθηγήτριας Φ. Μαλλούχου-Tufano. Στο πλαίσιο της μελέτης αρχειοθέτησης και περαιτέρω διαχείρισης νέων τύπων τεκμηρίων των επεμβάσεων, συντάχθηκε από την αρχαιολόγο Σ. Πούλου, κανονισμός καταγραφής και τρόπου παράδοσης των αρχείων αυτοματοποιημένης σχεδίασης (CAD), και πραγματοποιήθηκε ο υπομνηματισμός και η συστηματική καταχώρηση των αρχείων που έχουν κατατεθεί

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

στο αρχείο σε βάση δεδομένων MS Access. Επίσης, στο πλαίσιο της ψηφιακής διαχείρισης όλων των συμβατικών καταγραφών του αρχείου, δημιουργήθηκε, με μεταγραφή όλων των καταγραφών των χειρόγραφων βιβλίων εισαγωγής σχεδίων της υπηρεσίας σε υπολογιστικό φύλλο, ο ενιαίος ηλεκτρονικός κατάλογος σχεδίων του αρχείου, χωρίς κατάργηση της αρχικής συμβατικής καταγραφής για λόγους ασφαλείας. Η ψηφιακή τεκμηρίωση των επεμβάσεων αποκατάστασης των μνημείων της Ακρόπολης πολλαπλασίασε τις δυνατότητες γνωριμίας του κοινού με τα μνημεία και τα έργα, καθώς επέτρεψε την διάθεση υλικού στο διαδίκτυο μέσα από τον σχεδιασμό διαδικτυακών εφαρμογών διάθεσης περιεχομένου και προβολής των μνημείων και των έργων: *Το Αποθετήριο της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης* <https://repository-ysma.ekt.gr/> αποτελεί υποδομή οργανωμένου ψηφιακού περιεχομένου για τη συστηματική διάθεση του αρχειακού υλικού τεκμηρίωσης των επεμβάσεων αποκατάστασης στην Ακρόπολη, αρχής γενομένης με την διάθεση ενός συνόλου ~3500 πρωτογενών τεκμηρίων από το έργο αποκατάστασης του Ερεχθείου την περίοδο 1979 έως 1987 (μελετών, ημερολογίων εργασιών, σχεδίων, φωτογραφικού και οπτικοακουστικού υλικού). Η εφαρμογή σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε την περίοδο 2014-2015 με την σύμπραξη της ΥΣΜΑ με το ΕΚΤ, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ψηφιακή Σύγκλιση». Στο πλαίσιο της ίδιας συνεργασίας, αναπτύχθηκε και διατίθεται στο κοινό και ο κατάλογος της Βιβλιοθήκης της ΥΣΜΑ <https://ysma.openabekt.gr/> στο περιβάλλον του συστήματος βιβλιοθήκης του ΕΚΤ, με στόχο την αναβάθμιση των εργαλείων διαχείρισης της βιβλιοθήκης και την μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων ανάδειξης του περιεχομένου της. Για τη διάθεση του υλικού απαιτήθηκε η επεξεργασία των θησαυρών ορολογίας της Βάσης Δεδομένων της ΥΣΜΑ, που αφορούν την αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική, τις επεμβάσεις αναστήλωσης και συντήρησης, καθώς και τις εργασίες τεκμηρίωσης. Την παρακολούθηση του έργου είχαν η γράφουσα, ο πληροφορικός Γ. Αλεξόπουλος, ο αρχαιολόγος Μ. Κατσιάνης και ο βιβλιοθηκονόμος του ΕΚΤ Π. Καμάτσος.

Όλες οι δράσεις του τομέα καθώς και η αρχαιολογική και αρχειακή έρευνα και τεκμηρίωση που πραγματοποιεί στο πλαίσιο των αναστηλωτικών επεμβάσεων στα μνημεία, δημοσιεύονται συστηματικά από τους υπεύθυνους για την υλοποίησή τους, στην περιοδική έκδοση και τις επιστημονικές εκδόσεις της ΥΣΜΑ και αλλού. Ένα σημαντικό εύρημα που παρουσιάστηκε από την αρχαιολόγο Ε. Καρακίτσου στο κοινό το 2020, ήταν η ανακάλυψη, το 2012, στη διάρκεια των εργασιών αποκατάστασης της δυτικής πλευράς του Παρθενώνα, χάλκινης ομφαλωτή φιάλης του βου αι. π.Χ. κατά την αποσυρμαρμολόγηση του θριγκού της ΝΔ γωνίας του δυτικού πτερού. Τα συνευρήματα υποδεικνύουν τη χρήση της σε τελετή σπονδής ως ευχαριστήριας προσφοράς στο θείο περί το 442 π.Χ., για την επιτυχή συνέχιση των εργασιών και την ασφαλή αποπεράτωση του μνημείου, στη περιοχή από την οποία ξεκινά και η πομπή της ιωνικής ζωφόρου. Θα αναφερθώ επίσης στην καταγραφή των 55 τον αριθμό λαξευμένων και εγχάρακτων παιχνιδιών που σήμερα αναγνωρίζονται στο δάπεδο του Παρθενώνα, την οποία πραγματοποίησε η Ε. Καρακίτσου το 2018, καθώς και στην καταγραφή και τεκμηρίωση από την ίδια και τον πολιτικό μηχανικό του Παρθενώνα Ζ. Κοντέα των ξύλινων στοιχείων σύνδεσης σπονδύλων

Διάγραμμα ανάλυσης του ναού της Αθηνάς Νίκης στη Βάση Δεδομένων του αρχείου τεκμηρίωσης των αναστηλωτικών έργων της ΥΣΜΑ

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

που βρέθηκαν κατά την αποσυναρμολόγηση κιονοκράνων και σπονδύλων του Παρθενώνα και των Προπυλαίων. Άξια αναφοράς είναι και η καταγραφή και φωτογραφική τεκμηρίωση από την ίδια των αρχαίων σιδηρών συνδετηρίων των μελών του Παρθενώνα, καθώς και αυτών των παλαιότερων αναστηλωτικών επεμβάσεων που προέρχονται από την αποσυναρμολόγηση των μελών κατά τις εργασίες αποκατάστασης στο μνημείο, που πραγματοποιείται συστηματικά στον Παρθενώνα. Τέλος, θα αναφερθώ στην σημαντική συλλογή των αντιγράφων-εκμαγείων του ανάγλυφου και γλυπτού διακόσμου των μνημείων της Ακρόπολης που φυλάσσονται στο εργαστήριο εκμαγείων στο υπόγειο του κτηρίου Weiler, και την καταγραφή σε βάση δεδομένων μητρών εκμαγείων και αντιγράφων προερχόμενων από διάφορα μουσεία που πραγματοποίησε η αρχαιολόγος.

Ένα εξαιρετικό παράδειγμα της σημασίας της ψηφιακής τεχνολογίας στη διαχείριση της τεκμηρίωσης των επεμβάσεων στα μνημεία της Ακρόπολης, και των δυνατοτήτων που αυτή προσφέρει όταν συνδυάζεται με την αρχαιολογική έρευνα, ήταν η οριστική απόδοση από τους Μ. Κατσιάνη και Ε. Καρακίτσου μικρού θραύσματος που είχε αρχικά αποδοθεί στην βόρεια ζωφόρο του Παρθενώνα σε λίθο της νότιας. Στην ταύτιση του θραύσματος που σήμερα έχει οριστικά ενταχθεί στην έκθεση της νότιας ζωφόρου στο Μουσείο της Ακρόπολης, οδήγησαν η πρόσβαση σε οπτικοακουστικό απόσπασμα τεκμηρίωσης εργασιών αποκατάστασης του 5ου κίονα της νότιας κιονοστοιχίας του 1992, την οποία επέτρεψε η ψηφιοποίηση των πρωτογενών κινηματογραφικών λήψεων τεκμηρίωσης του αρχείου της ΕΣΜΑ, η αντιπαραβολή διαφορετικών τύπων τεκμηρίων του αρχείου με άλλες αρχαιολογικές πηγές, και η νέα σχεδιαστική και φωτογραμμετρική τεκμηρίωση του θραύσματος.

Κλείνοντας την αναφορά στην αρχαιολογική έρευνα και τεκμηρίωση που αφορά τον Παρθενώνα θα αναφερθώ στις σημαντικές ταυτίσεις που πραγματοποίησε την περίοδο 2024-2025 η αρχαιολόγος Δ. Ανδρικού. Εν προκειμένω θραύσματος κιονοκράνου του ισογείου της κλασικής εσωτερικής κιονοστοι-

χίας του Παρθενώνα και γωνιαίου μέλους του στυλοβάτη του Προπαρθενώνα, καθώς και στην έρευνα που πραγματοποίησε την ίδια περίοδο στα κατά χώραν και διάσπαρτα αρχιτεκτονικά μέλη και το θραυσματικό υλικό του μνημείου και του περιβάλλοντος του και στον εντοπισμό και την αναγνώριση σε όλη την έκταση της Ακρόπολης 130 διασπάρτων αρχιτεκτονικών μελών του νότιου και του βόρειου τοίχου του σηκού του μνημείου, παράλληλα με την επίβλεψη του έργου της ψηφιακής τοπογραφικής αποτύπωσής τους. Η αρχαιολόγος συμμετείχε επίσης, το 2024, στο πλαίσιο της μελέτης αποκατάστασης μελών της οροφής του δυτικού πτερού του Παρθενώνα, στην έρευνα για την σύνταξη του συνοπτικού χρονικού των φθορών, των μεταβολών και των πρόσθετων κατασκευών του. Η επισκόπηση ιστορικών φάσεων και νεώτερων επεμβάσεων στο πλαίσιο της σύνταξης του *Στρατηγικού σχεδίου επεμβάσεων στα τείχη της Ακρόπολης*, είναι το αποτέλεσμα της τεκμηρίωσης που πραγματοποίησε ο αρχαιολόγος Κ. Κουτσαδέλης μετά από ενδελεχή βιβλιογραφική και αρχαιολογική έρευνα σε φωτογραφικά αρχεία αρχαιολογικών και ιστορικών ιδρυμάτων. Στο ίδιο τόμο δημοσιεύεται και η μελέτη κωδικογράφησης των τειχών που πραγματοποίησε, στην οποία βασίστηκε η διαμόρφωση του διαγράμματος των τειχών και των αντίστοιχων εγγραφών στο αρχείο μελών της Βάσης Δεδομένων.

Στα Προπύλαια το άρθρο των αρχαιολόγων Ε. Πετροπούλου - Κ. Κουτσαδέλη με τίτλο *Η καθαίρεση του μεσαιωνικού πύργου των Προπυλαίων: Επαναπροσεγγίζοντας μια παλαιά διαμάχη* του 2015, αναφέρεται στην ιστορία και τη λειτουργία του μεσαιωνικού πύργου των Προπυλαίων που κατεδαφίστηκε το 1875, και κυρίως στην συμβολή της καθαίρεσης των καταλοίπων του στην αναστήλωση, ανάδειξη και μελέτη της νότιας πτέρυγας. Οι ίδιοι στο άρθρο τους με τίτλο *Η ανασύνθεση της πρόσφατης ιστορίας των αρχιτεκτονικών μελών των Προπυλαίων μέσω της ηλεκτρονικής Βάσης Δεδομένων της ΥΣΜΑ* του 2018, παρουσιάζουν, μετά την ολοκλήρωση της καταχώρησης των τεκμηρίων του έργου αποκατάστασης του μνημείου, το περιεχόμενο της βάσης δεδομένων για τα Προπύλαια και

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Εκδόσεις της ΥΣΜΑ που επιμελήθηκε το γραφείο τεκμηρίωσης την περίοδο 2018-2025

αναδεικνύουν, μέσα από παραδείγματα, τη δυνατότητα αξιοποίησης από τον μελετητή της εισηγμένης πληροφορίας. Η υπό έκδοση μελέτη της Ε. Πετροπούλου με τίτλο *Το χρονικό της αποκατάστασης των Προπυλαίων της Ακρόπολης 1975-2015: Διαχρονική προσέγγιση στις επεμβάσεις της Επιτροπής Συντηρήσεως Μνημείων Ακροπόλεως* αποτελεί συμβολή στην απόδοση του έργου αποκατάστασης του μνημείου, καθώς προσεγγίζει διαχρονικά μέσα από την αποδελτίωση όλων των καταγραφών του αρχείου τις επεμβάσεις στο μνημείο της ανωτέρω περιόδου.

Στο ναό της Αθηνάς Νίκης, στο άρθρο της γράφουσας με τίτλο *Η λατρεία της Αθηνάς Νίκης στην Ακρόπολη των Αθηνών – Από την Αθηνά την Νίκη στη Νίκη Άπτερο* του 2013, συνοψίζονται τα αποτελέσματα της έρευνας για την ιστορία του ναού και του πύργου και σκιαγραφείται η εξέλιξη της λατρείας της θεάς από τα αρχαϊκά χρόνια μέχρι την ύστερη αρχαιότητα. Στο άρθρο της ίδιας με τίτλο *Από τη σωστική επέμβαση στην πλήρη αποκατάσταση: Η περίπτωση του ναού της Αθηνάς Νίκης* (υπό έκδοση το 2026) καταγράφεται μέσα από την αποδελτίωση όλων των καταγραφών του αρχείου, η μακρά διαδρομή των ενεργειών που οδήγησαν στην απόφαση για την υλοποίηση του έργου και στη συνέχεια η υλοποίηση της πλήρους αναστήλωσης του μνημείου. Τα ανωτέρω αποτελούν μέρος της συνολικής απόδοσης του έργου αποκατάστασης του μνημείου που ολοκληρώθηκε το 2020.

Οι μελέτες και τα έργα στην Ακρόπολη και τα αποτελέσματα της έρευνας που υλοποιείται κατά τις επεμ-

βάσεις, λαμβάνουν πλήρη δημοσιότητα, καταρχήν μέσω της έκδοσης των μελετών και των αποδόσεων αποκατάστασης των μνημείων με την επιμέλεια του τομέα τεκμηρίωσης. Από τους 47 τόμους που έχουν εκδοθεί μέχρι σήμερα από την ΕΣΜΑ και την ΥΣΜΑ, οι 29 αφορούν μελέτες που παρουσιάστηκαν σε επτά μέχρι σήμερα διεθνείς συναντήσεις, προκειμένου να ενημερωθούν οι ειδικοί για τις μεταβολές που συνεπάγονται οι προγραμματιζόμενες επεμβάσεις στα μνημεία και να εκφράσουν τις απόψεις τους, διευρύνοντας τις ιδέες και συμβάλλοντας στις τελικές προτάσεις. Αφορούν επίσης αποδόσεις αναστηλωτικών προγραμμάτων, πρακτικά συνεδρίων, συλλογικές εκδόσεις παρουσίασης του επιστημονικού έργου που παράγεται κατά τις επεμβάσεις, ενημερωτικές εκδόσεις, καταλόγους εκθέσεων, κ.ά. Στην καταξιωμένη περιοδική έκδοση των *Ενημερωτικών Ειδήσεων από την αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης* της ΥΣΜΑ, που εκδίδεται από το 2001 στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα, με την ιδιαίτερα προσεγμένη επιμέλεια από το 2010 της Ε. Πετροπούλου, καταγράφεται, με κείμενα που συντάσσονται από το επιστημονικό προσωπικό της Υπηρεσίας και πλούσιο εποπτικό υλικό, η εμπειρία και η γνώση που παράγεται καθημερινά κατά την εκτέλεση των έργων.

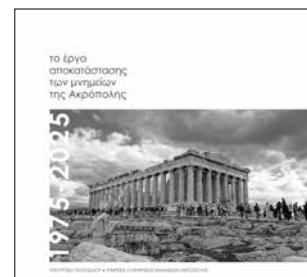
Το 2015 εκδόθηκαν με την επιμέλεια του τομέα τεκμηρίωσης οι τρεις μελέτες αποκατάστασης του Παρθενώνα και των Προπυλαίων που παρουσιάστηκαν στην 6η Διεθνή Συνάντηση για την Αποκατάσταση των μνημείων της Ακρόπολης. Το 2018 το αρχείο τίμησε

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

τον αείμνηστο καθ. Χαράλαμπο Μπούρα, με την έκδοση ενός τόμου με τίτλο *Ο Χαράλαμπος Μπούρας και η αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης. Από τις σωστικές επεμβάσεις στην αποκατάσταση των μνημείων*, όπου συγκεντρώθηκαν, σχολιάστηκαν και εμπλουτίστηκαν με εποπτικό υλικό από την γράφουσα, με την επιστημονική επιμέλεια της Β. Ελευθερίου, όλες οι ανέκδοτες εισηγήσεις του στο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο ως Προέδρου της ΕΣΜΑ, για την έγκριση των μελετών των αναστηλωτικών έργων της ΥΣΜΑ. Η έκδοση συνοδεύεται από σχετικό άρθρο της Ε. Πετροπούλου.

Το 2025 ολοκληρώθηκαν με επιστημονική επιμέλεια των Μ. Κορρέ - Β. Ελευθερίου, και επιμέλεια της έκδοσης από την αρχαιολόγο Σ. Αλεξάκη, τα *Πρακτικά της 7η Διεθνούς Συνάντησης για την αποκατάσταση των μνημείων Ακροπόλεως* που πραγματοποιήθηκε στο Μουσείο της Ακρόπολης το 2021, με την οποία δημοσιοποιήθηκαν τα τρέχοντα και ολοκληρωμένα στα τέλη του 2021 έργα και τέθηκαν σε συζήτηση προτάσεις για την αποκατάσταση της δυτικής προσέλασης και την στερέωση, αποκατάσταση προστασία και ανάδειξη των τειχών της Ακρόπολης. Στην έκδοση δημοσιεύονται επίσης οι απαντήσεις των συνέδρων σε ερωτηματολόγιο σχετικό με τις προτάσεις που τέθηκαν στην Συνάντηση.

Η πρόσφατη ενημερωτική έκδοση του τομέα με τίτλο *Το έργο αποκατάστασης των μνημείων της Ακρόπολης 1975-2025*, παρουσιάζει συνοπτικά με την επιστημονική επιμέ-

λεια της Β. Ελευθερίου και της γράφουσας, το αναστηλωτικό έργο που έχει υλοποιηθεί στην Ακρόπολη τα τελευταία πενήντα χρόνια. Η έκδοση έρχεται να συμπληρώσει παλαιότερη του 2011, με την ίδια πλούσια εικονογράφηση, σύντομα αλλά περιεκτικά κείμενα και με εκτενέστερη αναφορά στο έργο των τομέων της υπηρεσίας που υποστηρίζουν τα αναστηλωτικά έργα. Η έκδοση περιλαμβάνει περίληψη στα αγγλικά της Β. Ελευθερίου.

Δράσεις ενημέρωσης κοινού

Στον χώρο της Ακρόπολης δίγλωσσες ενημερωτικές πινακίδες ενημερώνουν από το 2012 τους επισκέπτες για το αναστηλωτικό έργο που πραγματοποιείται από την ΥΣΜΑ. Εκδίδονται επίσης ενημερωτικά έντυπα και φυλλάδια, και σε σύστημα Braille και μεγαλογράμματη γραφή (σε έξι γλώσσες) για επισκέπτες με προβλήματα όρασης και πραγματοποιούνται από αρχαιολόγους του τομέα εκπαιδευτικές παρουσιάσεις των έργων αποκατάστασης σε επισκέπτες από ελληνικά και ξένα ακαδημαϊκά ιδρύματα.

Το έργο αποκατάστασης των μνημείων της Ακρόπολης γίνεται γνωστό στο ευρύ κοινό και μέσα από τη διοργάνωση εκθέσεων εμπνευσμένων από τα έργα αποκατάστασης και τον πλούτο του αρχείου. Το 2016, με αφορμή την ολοκλήρωση του έργου αποκατάστασης των Προπυλαίων, διοργανώθηκε φωτογραφική έκθεση με αντιπροσωπευτικά στιγμιότυπα από το έργο της αναστήλωσης του μνημείου της περιόδου 1985-2015, με έμφαση στην συμβολή του ανθρώπινου παράγοντα, με τίτλο *Εγγραφές στη μνήμη: ανακαλώντας στιγμές από την αναστήλωση των Προπυλαίων*. Η έκθεση, μια ιδέα της Ε. Πετροπούλου που σχεδιάστηκε από τον τομέα τεκμηρίωσης και υλοποιήθηκε με την καλλιτεχνική επιμέλεια του φωτογράφου Γ. Σουβλάκη, φιλοξενήθηκε στην Αθήνα στο Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, ενώ ταξίδεψε στην Τήνο (2017) και στο Βίλνιους της Λιθουανίας (2018).

Η επιτυχία της έκθεσης οδήγησε στην αναμόρφωση της ώστε να συμπεριλάβει φωτογραφικό υλικό και από όλα τα μνημεία του βράχου της Ακρόπολης. Η νέα Έκθεση με τίτλο *Σμίλη και Μνήμη. Η συμβολή της μαρμαροτεχνίας στην αναστήλωση των μνημείων* με την οποία η ΥΣΜΑ συμμετείχε στον εορτασμό του Ευρωπαϊκού Έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018, σε συνεργασία με την Διεύθυνση Νεότερου Πολιτιστικού Αποθέματος και Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς και το Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, ανέδειξε την συμβολή των μαστόρων στο έργο της αποκατάστασης των μνημείων καταγράφοντας, στη ροή της καθημερινότητας του εργοταξίου, τη βιωματική σχέση με τα εμπνευσμένα έργα της αρχαίας αρχιτεκτονικής που

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

αναπτύσσουν, καθώς και τις συλλογικές σχέσεις και μνήμες μέσω των οποίων η τέχνη αυτή μεταδίδεται αιώνες τώρα από γενιά σε γενιά στον τόπο μας. Την σύλληψη και την επιμέλεια της έκθεσης και του καταλόγου της είχε η Ε. Πετροπούλου, την καλλιτεχνική επιμέλεια ο Τ. Σουβλάκης και τον σχεδιασμό του καταλόγου η Σ. Πούλου. Η έκθεση παρουσιάστηκε στην Κέρκυρα, την Μυτιλήνη, τη Θεσσαλονίκη (2018), ενώ στην Αθήνα φιλοξενήθηκε στο χώρο των περιοδικών εκθέσεων του Μουσείου της Ακρόπολης (2019-2020) και στο μέγαρο Δουκίσσης Πλακεντίας στο πλαίσιο του φεστιβάλ Πεντελικού όρους (2022). Ταξίδεψε επίσης και στο εξωτερικό, στον Τάραντα της Ιταλίας (2020), στην πόλη Chengdu της Κίνας (2020-2021) και στην Washington στην Αμερική (2024-2025). Η ταινία που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της έκθεσης, με τίτλο *Μικρές Ιστορίες Αναστήλωσης*, σε σενάριο των Ε. Πετροπούλου και Σ. Πούλου, βασίστηκε σε κινηματογραφικά αποσπάσματα των εργασιών αποκατάστασης του αρχείου της ΥΣΜΑ και συνεντεύξεις μαρμαροτεχνιτών που συμμετείχαν στις εργασίες.

Την περίοδο 2021-2022 με την υποστήριξη του τομέα τεκμηρίωσης παρήχθησαν δύο ακόμα ταινίες: Η ταινία με τίτλο *Στιγμιότυπα από τα έργα αναστήλωσης στα μνημεία της Ακρόπολης 2017-2021* με επιμέλεια της τότε

διευθύντριας της ΥΣΜΑ Β. Ελευθερίου, και η ταινία η αφιερωμένη στο αρχείο τεκμηρίωσης των επεμβάσεων με τίτλο *Επεμβάσεις στην Ακρόπολη: το Αρχείο* με επιμέλεια της γράφουσας.

Η ταινία με τίτλο *Πονταδόρος: αντιγράφοντας το τυχαίο*, μια παραγωγή του τομέα τεκμηρίωσης του 2025, σε σενάριο των Ε. Πετροπούλου και Σ. Πούλου, πραγματεύεται τον τρόπο με τον οποίο η παραδοσιακή μέθοδος αντιγραφής γλυπτών του πονταδόρου αξιοποιήθηκε στην αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης και αντλεί από το πλούσιο υλικό του αρχείου των επεμβάσεων, για να διαφυλάξει τη μνήμη για αυτή την παραδοσιακή μέθοδο μαρμαρογλυπτικής, που διασφαλίζει την άριστη εφαρμογή των μαρμάρινων συμπληρωμάτων στα αρχαία θραύσματα των αρχιτεκτονικών μελών, μιλώντας με την αφορμή αυτή για το παρόν και το μέλλον των έργων Ακροπόλεως. Τέλος η ταινία με τίτλο *Το έργο αποκατάστασης των μνημείων της Ακρόπολης 1975-2025*, μια πρόσφατη παραγωγή του τομέα τεκμηρίωσης που υλοποιήθηκε με επιμέλεια της Β. Ελευθερίου, αποτυπώνει, μέσα από την επιλογή σπάνιων κινηματογραφικών αποσπασμάτων του αρχείου, σημαντικές στιγμές της διαδρομής των 50 χρόνων αναστήλωσης των μνημείων της Ακρόπολης.

Η Έκθεση Σμίλη και Μνήμη. Η συμβολή της μαρμαροτεχνίας στην αναστήλωση των μνημείων στο Μουσείο της Ακρόπολης

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

Ο επίσημος ιστότοπος της ΥΣΜΑ
<https://www.ysma.gr/>

Δράσεις ενημέρωσης και προβολής στο διαδίκτυο

Ο επίσημος ιστότοπος της ΥΣΜΑ που λειτουργεί από το 2001 στην διεύθυνση <https://www.ysma.gr/>, προσαρμοσμένος από το 2018 σε διαφορετικά είδη κοινού, παρέχει ολοκληρωμένη ενημέρωση για τις δραστηριότητες της υπηρεσίας και την εξέλιξη των αναστηλωτικών έργων και ανοιχτή πρόσβαση στις εκδόσεις, τις ταινίες, τα βίντεο, τις ψηφιακές εφαρμογές και τις ψηφιακές δράσεις της υπηρεσίας.

Οι ψηφιακές δράσεις που υλοποιήθηκαν το 2020 για

τον εορτασμό των 45 χρόνων της ΕΣΜΑ, έδωσαν την δυνατότητα στο κοινό να προσεγγίσει και να συνδεθεί ουσιαστικά με τα μνημεία της Ακρόπολης και την ιστορία της αποκατάστασής τους, δίνοντάς του πρόσβαση για πρώτη φορά σε όλες τις εκδόσεις της υπηρεσίας, σε επιλεγμένες πρόσφατα ψηφιοποιημένες ταινίες του αρχείου, και στο εμπλουτισμένο με ανέκδοτες φωτογραφίες χρονολόγιο των έργων, καθώς και την δυνατότητα να συμμετέχει σε φωτογραφική δράση με τον τίτλο *Ακρόπολη: Εστιάζοντας στην αναστήλωση*.

Η νέα διαδικτυακή εφαρμογή <https://www.acropolisvirtualtour.gr>, επιτρέπει στον επισκέπτη να περιηγηθεί εικονικά, από επιλεγμένα σημεία του αρχαιολογικού χώρου, στα μνημεία της Ακρόπολης. Να εισέλθει για πρώτη φορά στο εσωτερικό τους και να παρατηρήσει λεπτομέρειες και στοιχεία των μνημείων που δεν μπορεί να δει από κοντά κατά την επίσκεψη στο χώρο. Μια σπάνια οπτική στην μακραίωνη ιστορική συνέχεια του ιερού βράχου προσφέρουν οι αποκαλυπτόμενες όψεις των τειχών της Ακρόπολης, ενός απρόσιτου στο κοινό τμήματος του μνημειακού συνόλου. Η εφαρμογή, πλήρως επανασχεδιασμένη το 2025 και εμπλουτισμένη με οπτικοακουστικό και αρχαιακό υλικό, ενημερωτικά κείμενα, και μενού προσβάσιμο σε ανθρώπους με ανα-

Η νέα διαδικτυακή εφαρμογή εικονικής περιήγησης στα μνημεία της Ακρόπολης <https://www.acropolisvirtualtour.gr>

ΚΑΤΑΓΡΑΦΟΝΤΑΣ ΤΟ ΕΡΓΟ

ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΣΤΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

πηρία (ΑμεΑ), δίνει τη δυνατότητα στο κοινό να προσεγγίσει τα μνημεία με νέο πολυεπίπεδο τρόπο και να κατανοήσει το έργο συντήρησης και αποκατάστασης που υλοποιείται από την ΥΣΜΑ.

Οι προοπτικές για το μέλλον του αρχείου

Είναι γεγονός ότι το μέλλον του αρχείου τεκμηρίωσης των αναστηλωτικών έργων Ακροπόλεως, όπως αυτό διαμορφώνεται με την ραγδαία ανάπτυξη της ψηφιακής τεχνολογίας, τόσο στην τεκμηρίωση των εργασιών όσο και στην μακροπρόθεσμη διατήρηση και διάθεση των παντός τύπου τεκμηρίων, απαιτεί μακρόπνοο σχεδιασμό, σταθερή ροή χρηματοδοτήσεων και συστηματική υποστήριξη στον σχεδιασμό και την αναβάθμιση των εργαλείων διαχείρισης του. Την τελευταία μόνο η ανάπτυξη καινοτόμων δράσεων διάθεσης περιεχομένου με τη σύμπραξη με άλλους φορείς του δημοσίου, εξειδικευμένους σε αυτόν τον τομέα μπορεί να τη διασφαλίσει. Πρώτης προτεραιότητας υποχρέωση για την υπηρεσία αποτελεί φυσικά η μέριμνα για την οριστική οργάνωση και ασφαλή διατήρηση του αυθεντικού αρχαιακού υλικού τεκμηρίωσης των επεμβάσεων και την πρόσβαση των μελετητών σε αυτό. Η παραχώρηση από το ΥΠΠΟ του διατηρητέου αρχοντικού του 19ου αι. γνωστού ως «οικία Κωλέττη», επί της οδού Πολυγνώτου 13 και η χρήση του ως *Κέντρον Τεκμηρίωσης των έργων Ακροπόλεως Χαράλαμπος Μπούρας*, σε άμεση γειτνίαση με την Ακρόπολη και τον αρχαιολογικό χώρο της αρχαίας αγοράς εξασφάλισε αυτή τη δυνατότητα. Το ακίνητο, μετά την αποκατάστασή του, προβλέπεται να φιλοξενήσει στους χώρους του το μοναδικό αρχαιακό σύνολο και να διευκολύνει την πρόσβαση των μελετητών σε αυτό, εκπληρώνοντας το όραμα του αείμνηστου Καθηγητή και Προέδρου της ΕΣΜΑ για περισσότερο από 30 χρόνια, για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης για τα μνημεία της Ακρόπολης και την ανάδειξη των αξιών τους. Εύχομαι το όραμά του να έχει πάντα αξίους συνεχιστές. Το παραπάνω έργο πραγματοποιήθηκε με την ανεκτίμητη συμβολή του προσωπικού του γραφείου Τεκμηρίωσης, μόνιμου και έκτακτου, που ανταποκρίθηκε στις επιστημονικές ανάγκες και τις απαιτήσεις της

μετάβασης από το αναλογικό στο ψηφιακό αρχείο με γνώση, επαγγελματισμό και φροντίδα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Λεμπιδάκη, Ε. 2015. «Η τεκμηρίωση των αναστηλωτικών έργων στην Ακρόπολη και η ψηφιακή διαχείρισή της», στο *6η Διεθνής Συνάντηση για την Αποκατάσταση των Μνημείων Ακροπόλεως*, Πρακτικά, Αθήνα 4-5 Οκτωβρίου 2013, ΥΣΜΑ, Αθήνα, 217-231.

Ελευθερίου, Β. - Λεμπιδάκη, Ε. 2016. «Ψηφιακές εφαρμογές διαχείρισης πολιτιστικού περιεχομένου στα αναστηλωτικά έργα της Ακρόπολης», στο Σκριάπας Κ. - Δεμεσλής, Α. (επιμ.), *1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς*, Πρακτικά, Βόλος 24-26 Σεπτεμβρίου 2015, Δίκτυο Περραιβία, 526-31.

Λεμπιδάκη, Ε. Καρακίτσου, Ε, Πετροπούλου, Ε. Αλεξόπουλος, Γ. 2018. «Η ψηφιακή διαχείριση της τεκμηρίωσης στα αναστηλωτικά έργα της Ακρόπολης (2000-2012)», στο Μπούρας Χ. - Ελευθερίου Β. (επιμ.), *Επεμβάσεις στα μνημεία της Ακρόπολης 2000-2012. Τα ολοκληρωμένα προγράμματα*, τόμος III, ΥΣΜΑ, Αθήνα, 812-47.

Άρθρα στο Πετροπούλου, Ε. (επιμ.), 2012-2024. *Ενημερωτικές ειδήσεις από την αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης*, αρ. 12 έως 23-24, ΥΣΜΑ, Αθήνα:

- Αλεξόπουλος, Γ. - Κατσιάνης, Μ. 2012. «Ψηφιακές εφαρμογές για την προβολή των αναστηλωτικών εργασιών στην Αθηναϊκή Ακρόπολη στο διαδίκτυο», αρ. 12, 20-23.

- Κατσιάνης, Μ. 2013. «Σύγχρονες προκλήσεις στην τεκμηρίωση των αναστηλωτικών έργων της αθηναϊκής Ακρόπολης», αρ. 13, 22-26.

- Κατσιάνης, Μ. - Καμάτσος, Π. 2016. «Το ψηφιακό αποθετήριο της ΥΣΜΑ. Συμβολή στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης των αναστηλωτικών επεμβάσεων», αρ. 16, 22-26.

- Πετροπούλου, Ε. - Καρακίτσου, Ε. 2018. «Δράσεις για την προώθηση της έρευνας και την προβολή των έργων αποκατάστασης των μνημείων της Ακρόπολης», αρ. 17-18, 26-29.

- Πούλου, Σ. 2023. «Η κωδικογράφηση και τα μεταδεδομένα του οπτικοακουστικού αρχείου της ΥΣΜΑ», αρ. 19-20, 28-31.

- Λεμπιδάκη, Ε. 2024. «Κέντρο Τεκμηρίωσης Έργων Ακροπόλεως "Χαράλαμπος Μπούρας"». Γ. Μια νέα εποχή για το αρχείο της ΥΣΜΑ», αρ. 21-22, 30-33.